

Părintele Haralambos Papadopoulos s-a născut în anul 1975 în Heraklion, Creta. A absolvit Seminarul teologic din Creta, apoi Facultatea de Teologie din Tesalonic.

A publicat la Editura Armos: *Chinezul, Dumnezeu și singurătatea* (2011), *Calea către tine însuși* (2014), *Orice sfârșit e un început* (2015), *Vinovăția bucuriei* (2016), *Un Dumnezeu Care Se joacă de-a v-ați ascunselea* (2017), *Viața fără rețete* (2018), *Încrederea* (2019), *Când traumele se prefac în minuni* (2021).

Publică constant pe blogul personal <http://plibyos.blogspot.ro> și pe pagina de Facebook unde are 30.000 de cititori. Susține conferințe și dezbateri despre familie și societate, fiind invitat în cadrul multor mitropolii din Grecia.

Slujește în parohia Sfânta Irina din Pyrgos, în sudul Cretei. Este căsătorit și are trei copii.

PR. HARALAMBOS
PAPADOPOULOS

De-a v-ați ascunselea cu Dumnezeu

*„Tăcerea” Sa
și suferințele noastre*

Traducere din limba greacă:
protopresbiter dr. Gabriel Mândrilă

editura
Σοφία

București

CUPRINS

Un Dumnezeu „straniu și străin”... ..	15
Ispita „absenței” lui Dumnezeu... ..	25
Absența lui Dumnezeu ca fenomen psihic.	43
Casa ce s-a întâlnit cu moartea... ..	55
Cu credința pe crucea îndoielii... ..	75
Nu Dumnezeu ne omoară (Reflecții pe seama unui accident rutier mortal)	83
Lupta cu Dumnezeu. Patru cazuri.	95
Christos Yannarás, <i>Scolii la Cântarea Cântărilor</i>	103
Când iubești, poți avea încredere chiar de te îndoiești... ..	105

Olivier Clément, <i>Tatăl nostru</i>	113
În așteptarea tăcerii... ..	115
Fernando Pessoa, <i>Cartea neliniștii</i>	119
Fernando și răul.	123
Dreptul la întrebare; dreptul de a striga (o notă la rugăciunea lui Hristos în grădina Ghetsimani)	127
„Sfințenia” sfârâmitată a bolii... ..	137
Întru absența Ta mă pierd... ..	143

ANTOLOGIE DE TEXTE

Sfântul Ioan Damaschin, <i>Expunere exactă a dreptei credințe</i>	149
---	-----

*Cu adevărat Tu ești un
Dumnezeu Ce Te ascunzi,
Dumnezeul lui Israel Cel izbăvitor!*
(Isaia 45, 15)

„Singura chestiune teologică ce subzistă e aceasta: care este relația dintre suferința umană și iubirea lui Dumnezeu. Toate celelalte sunt indiscreții intelectuale”¹. Acesta este un mare adevăr pentru oamenii care iubesc și au încredere în Dumnezeu. Aceasta este și marea lor ispită. Bezna care adumbrește bucuria copiilor lui Dumnezeu. Cum este cu puțință ca un Dumnezeu al iubirii să îngăduie atâta suferință și nedreptate în această lume? Un gând, o întrebare obsedantă, care nu vor primi un răspuns ușor sau – mai bine zis – un răspuns nedureros. Așa cum nici strigătul lui Hristos pe Cruce: „Eli, Eli, lama sabahtani?” („Dumneze-

¹ S. Zoumpoulákis, *Sora mea*, p. 29.

ul Meu, Dumnezeuul Meu, pentru ce M-ai părăsit?")¹ nu a primit răspuns. Sau poate va fi primit?

De obicei, în această viață nu primim răspunsuri la întrebările noastre în același mod în care le adresăm. Întrebarea și răspunsul nu cunosc întotdeauna aceeași limbă. Întrebăm cu mintea, și bine facem; acesta este felul nostru firesc, însă Dumnezeu răspunde prin viața noastră. Prin persoane, lucruri, fapte și situații. Glasul lui Dumnezeu este viața care curge pe drumuri paradoxale pentru logica noastră.

De aceea este atât de important ca în viața duhovnicească să învățăm cea izbăvitoare abandonare în brațele Proniei lui Dumnezeu. Adică, în brațele credinței (care e și încredere) într-o Iubire ce de multe ori ne umple de furie, nedumerire ori suferință, dar în care, totodată, ne încredem. „A fi creștin nu înseamnă că știu totul. Ar putea însemna: nu știu nimic, dar am, totuși, încredere”². Pot iubi, pot crede și, în același timp, pot avea și îndoieli.

Punem întrebări despre marile probleme ale vieții și morții și simțim că nu există răspuns. Poate că da. Poa-

¹ Mt. 27, 46.

² Olivier Clément, *Pater noster...*, p. 48.

te că din pricina logicii noastre limitate, cât privește universul granițelor lingvistice și al capacității noastre perceptive. Totuși Dumnezeu ne răspunde, dar într-un mod absolut „straniu”. Dumnezeu nu „acționează” și nici nu „cugetă” asemenea nouă. Răspunsul Său dat Crucii a fost Învierea. Răspunsul Său dat morții – veșnicia. Răspunsul Său dat răului – Hristos. De un asemenea fel este paradoxalitatea răspunsurilor Sale, în fața cărora de multe ori suntem siliți să strigăm: „Dumnezeul meu, nu-Ți pot face față, Dumnezeul meu, nu Te pot susține... ești un Dumnezeu «straniu-străin»!”

Așadar, întrebarea referitoare la așa-numitele „judecăți” ale lui Dumnezeu a frământat și a chinat oameni însuflați de Dumnezeu și atei, creștini și necreștini, inși neînsemnați și de seamă, apostoli, părinți și învățători ai Bisericii, precum și scriitori, artiști și literați, în general sufletele însetate de dreptate și frumusețe.

Alături de propriile noastre frământări, în această carte vom prezenta păreri, aspecte și teze nu doar ale Sfinților Părinți și învățători ai Bisericii, ci și ale filosofilor, poezilor și artiștilor.

În felul acesta, se va evidenția universalitatea acestei întrebări chinuitoare și, în același timp, gradul de profunzime al prezenței lui Dumnezeu în străfundul unor oameni pe care noi, cei din Biserică, i-am putea foarte ușor eticheta drept „neîndemânatici” ai harului Său; dând uitării, desigur, răspunsul lui Hristos adresat învățătorului Nicodim, și anume că: „Vântul suflă unde voiește și tu auzi glasul lui, dar nu știi de unde vine, nici încotro se duce”¹.

Mi-ar fi fost destul de ușor să prezint o serie de texte scripturistice și patristice despre prezența răului în lume. Însă nu voi opta pentru asta. Sau, mai bine zis, nu voi recurge doar la o asemenea abordare. Și asta, deoarece cred nezdruncinat că Duhul lui Dumnezeu e încă viu în spațiul Bisericii; nu a încetat, nici nu s-a pierdut undeva în vremuri istorice îndepărtate; astfel că și noi, mădularele Bisericii, putem și astăzi să cugetăm, să ne frământăm, să scriem și să ne exprimăm, atât timp cât cele susținute de noi sunt în acord cu Duhul *Sfintei Scripturi* și al tradiției ortodoxe creștine.

¹ In. 3, 8.

Cuvântul nostru e dator totuși să se facă părtaș prezentului imediat, să se întrupeze în acel „acum nemijlocit” al vieții, făcând uz de formele verbale, reprezentările vizuale și paradigmele psihice ale omului contemporan. Nu avem nevoie de trecut cât timp suntem vii în prezent. Trăiesc în trecut – și chiar într-un mod obsesiv – cei care nu au prezent. Iar Biserica lui Hristos nu a încetat niciodată să fie un „prezent” – ca icoană și părtășie ale Împărăției lui Dumnezeu – și în lume, și în eshaton.

O Biserică vie, care trăiește întru Duhul Sfânt, dialoghează zilnic și direct cu viața reală a oamenilor. Oferă răspunsuri și formulează întrebări. Face cateheză și vedește lucrarea răscumpărătoare, teandrică a Dumnezeului-Om. Dacă prezentul nostru nu e răscumpărat, nici un trecut – oricât de „sacru” ar fi – nu ne va răscumpăra. Iar noi, din păcate, în Biserică, am dat uitării, de ani buni, slujirea harismelor și teologiei lor. Am dat uitării faptul că suntem trupul viu al lui Hristos.

Un text nu poate fi considerat patristic sau scripturistic doar atunci când reunește sau citează asemenea scrieri, ci atunci

când întreg duhul său se află în acord cu acestea și emană proștețimea harului lui Dumnezeu, exprimând învățătura Bisericii în ansamblul ei. Esențială rămâne, în această privință, opinia părintelui Vasile Hristodoúlou, care, în cartea *Rămâi cu noi că este spre seară*, notează: „... în spatele fiecărui tremur al inimii și al neliniștii ființării, în spatele fiecărui lucru de calitate și al fiecărei creații, la care s-a trudit, nu e cu puțință să nu Se ascundă Dumnezeu. Calea deschisă de Hristos se continuă peste veacuri și persoanele care-L însoțesc nu pot fi, de fiecare dată, decât diferite (nu trebuie neapărat să fie înveșmântate în negru ori salutate cu formule de adresare la superlativ). Fiecare expresie de înaltă artă, fiecare capodoperă culturală a umanității nu poate decât să caute izbăvirea de moarte, să fie un strigăt ce vădește dorul unei continuități meta-istorice, dând glas, prin urmare, nevoii de a se însoți pe cale cu Învierea.

Ca să nu mai spun că mi se pare cu totul inadmisibilă, printre altele, ușurința cu care, în cadrul Bisericii, îi caracterizăm pe oameni drept *credincioși* ori *atei*, «decernându-L» pe Hristos oricui vrem noi și

determinându-I prezența acolo unde poftim noi... Prin asemenea ciocniri dintre *credincioși* și *atei* înăbușim întreaga viață și frământările unui om, într-o indiferență totală față de ceea ce ascunde în sinea sa, refuzăm să ne facem părtași traseului urmat de el și luăm atitudine doar la final, în calitate de judecători superficiali și simpliști...

Aducându-mi aminte de pronaosurile athonite, zugrăvite cu chipurile filosofilor greci antici, ce străjuiesc calea către locaș și sfântul altar, îmi imaginez drumul către Emaus alături de Luca și Cleopa, Elýtis și Dimoulá, cu Dostoievski și Tarkovsky, cu Kazantzákis, Rítsos, Leivadítis și Vrettákos, cu Kostas Móntis, cu Ernesto Cardenal, C.S. Lewis, T.S. Eliot și Chrístos Yannarás, cu mine, cu tine, cu noi toți, într-o călătorie spre Emausul revelațiilor negrăite și al experiențelor lăuntrice inefabile, despre care cu toții vom vorbi într-o zi, dar nu ca acum (superficial și neștiutor, de parcă ar fi cineva dintre noi în stare să cunoască inima celuilalt), ci ca atunci, când vom fi invitați la masa Sa, în Emausul Împărăției Sale, și toate vor fi cunoscute întru părtășia Adevărului

Său... În prezența Sfinților Părinți ai Bisericii noastre, pipăi dimensiunea catafatică a revărsării harului lui Dumnezeu asupra chipurilor tuturor acestor oameni (și ale multor altora), pipăi condițiile obligatorii – devenite obsesive – ale Adevărului Său, pline de trudă, frământări și neostoită căutare...”¹.

De asemenea, în această carte voi prezenta câteva texte care pe mine personal m-au impresionat profund, ușurându-mi apropierea de hadesul întrebărilor mele și coborându-mă în el într-un chip esoteric. Într-un chip ce, fără a desființa rațiunea umană, a readus, în sinea mea, la viață nădejdea credinței în ceea ce mă depășește. Pentru că nimic în viață, și mai ales în om, nu este ceea ce se vede sau se susține că ar fi, ci, cu precădere, ceea ce „se ascunde” și se descoperă în felurite moduri.

pr. Haralambos Livios Papadopoulos
Pýrgos Monofatsiou, Creta, 19/4/2017

¹ Pr. Vasile Hristodoulou, *Rămâi cu noi că este spre seară*, pp. 19, 20, 21.

UN DUMNEZEU „STRANIU ȘI STRĂIN”...

Așa cum se spune, cu puțin înainte de a muri, îți vezi întreaga viață derulându-se prin fața ochilor ca un film. Da. Am citit asta – nici mai mult, nici mai puțin – în textul unui sfânt. Nu-mi amintesc care anume. Cum să-mi amintesc toate acele cuvinte câte le-am purtat în mintea-mi întreaga viață? „Să se laude alții cu paginile pe care le-au scris; eu mă simt mândru pentru cele pe care le-am citit”, spunea Jorge Luis Borges –, iar eu sunt absolut de acord cu el.

Desigur, eu mă simt mândru pentru cele pe care le-am trăit, chiar dacă am naufragiat în toate. Dar, cel puțin, am învățat să înot. Și asta Ți-o datorez Ție, Doamne, Dumnezeul meu, Care m-ai aruncat în largul mării – chiar de era furtună și marea era învolburată! Iar dacă nu te uzi până la piele, n-o să înveți a înota.